

25-årigt spelmanförbund har förnyat folkmusiken

Södermanlands spelmanförbund bildades vid ett midsommarting i Malmköping midsommardagen 1925. I år firar alltså jubileum och det sker vid den årliga spelmansstämman, denna gång förlagd till Julita skans den 2 juli. Vidare har man gett ut en minnesskrift, som bl. a. berättar om förbundets tillkomst och utveckling.

C. G. Axelsson, Flodafors, var med i första styrelsen.

Initiativtagare var tillsyningsmannen vid Riksmuséet, dåvarande redaktören för Svenska ungdomsringens tidning Hembygden, Ernst Granhammar. Ehuru förbundet inte är mer än 25 år är det ändå det främsta i Sverige, påpekar folkskollärare Gustaf Wetter i sin historik. De stadgar som utarbetats av initiativtagaren, har varit mönster för alla de 19 förbund, som bildats senare i olika landskap. Även i många andra hänseenden har det sörmäländska spelmanförbundet varit föregångare för de andra landskapsförbunden.

De sörmäländska spelmän, som var samlade till rådslag i en lägerhydda i Malmköping midsommardagen 1925, kunde nog inte an, att deras beslut skulle få sådana konsekvenser. Den allmänna meningen var för 25 år sedan, att den svenska folkmusiken låg i själåtåget. Möjligen kunde några musikaliskt och etnografiskt intresserade personer få teckna

ma i tusental för att lyssna till folkmusiken på spelmansstämmorna ute i bygderna, det anade ingen av de enkla spelmännen vid förbundets start.

Man kan nu tala om en den svenska folkmusikens renässans och däri ligger kanske spelmanförbundets största betydelse.

Förbundets första styrelse bestod av Seth Carlson, Strängsjö, ordf., C. G. Axelsson, Flodafors, v. ordf., Bernhard Boström, Katrineholm, kassaförvaltare, Gustaf Wetter, Katrineholm, sekr. samt Gunnar Hansson, Malmköping, v. sekr. Redan i september 1925 beslöt denna styrelse att låta trycka de stadgar, som utarbetats av stiftaren Ernst Granhammar, att samla alla upptecknade sörmäländslåtar i ett arkiv, att upprätta en spelmansmatrikel med biografiska uppgifter om spelmännen och deras repertoar samt att anordna en spelmansstämma redan samma år i Nyköping och Oxelösund. Den nystartade sammanslutningen fick från början vind i seglen. Enligt stadgarna var förbundets uppgift "att söka väcka till liv förståelsen för äkta folkmusik, särskilt den provinsiella inom landskapet Södermanland, samt hjälpa och stödja spelmännen i deras arbete med att bevara och hugfästa ett ädelt och kärt kulturarv inom tonkonstens område". Detta sökte styrelsen för förbundet att förverkliga genom spelmansstämmorna, som hållits på skilda trakter i landskapet, t. ex. Nyköping och Oxelösund, Julita skans, Södertälje och Sorunda, Gripsholm, Vibyholm, Malmköping, Anhammar, Tullgarn, Stenhammar, Björnlunda och utom landskapets gränser på Skansen i Stockholm. Genom dessa stämmor har spelmännen samlats och

Från en ringa början har förbundet nu växt, så att medlemstalet den 1 juli 1950 är 153, därav 18 hedersledamöter. Sörmlandsförbundet har varit det största i Sverige, men ligger nu tvåa efter Dalarne.

Resultatet av förbundets verksamhet hade icke kunnat uppnås utan omsorg och möda från ledande män. Förbundet står i stor tacksamhetsskuld i första hand till stiftaren, uppsyningsmannen vid Riksmuséet Ernst Granhammar samt till de båda första förbundsordförandena, handlånden Seth Carlson, ordf. åren 1925—1931, samt hans efterträdare, lantbrukaren Ivar Hultström, Flodafors, som var ordf. åren 1931—1939. Vidare nämnes i historiken murarmästare Bernhard Boström, Katrineholm, som i 20 års tid, åren 1925—1945, var förbundets kassaförvaltare. Han liksom alla förbundets förtroendemän har under alla år offrat tid och krafter till fromma för förbundet utan ett öres ersättning.

MÅNGA STORSPELEMÄN

De flesta av de gamla äkta sörmäländska spelmännen, som var gamla redan vid förbundets start, är nu döda. Många riktiga storspelemän har vi haft som aktiva medlemmar i vårt förbund. Anders Andersson, Låstringe, var en baddare att spela 16-delspolskor och med sin karakteristiska stråkföring, som ingen yngre spelman nu kan göra efter, var han en värdig representant för den gamla spelmanskulturen. Melker Andersson, Husby-Oppunda, hade en ovanligt omfattande repertoar av gamla låtar, särskilt 16-delspolskor från 1700-talet. Det var en riktig kärngubbe. Han deltog 92-årig på spelmansstämman i An-

hammar 1932. Albert Boström, Floda, "valsernas konung", livlig och medveten om sin konst, saknades aldrig på någon stämma. Carl-Erik Eriksson, kalad "Carl-Erik i Lind, var en lång, ståtlig gubbe, prydlig både till kropp o. själ, med en rikhaltig repertoar. Hans namn Karl-Erik Eriksson, Hälleforsnäs, Löta-Kalle, var en tillbakadragen, försynt man, som var med, 86-årig, på stämman i Björnlunda 1943. Axel Fredrik Bergström, Tystberga, var med redan år 1925, en fin och rar gubbe i nyborstad bonjour och med smätrevliga låtar. Sista gången han spelade och gol sin gökpolska var på Nyköpingshus 1945. Han var då över 91 år. Carl Fredrik Persson, Järna, var en stadig gubbe och en riktig hedersman.

Wall, Vingåker, var elev efter Widmark och hade själv i sin krafts dagar många elever. På några spelmansstämmor uppträdde han som ledare för en kvintett, bestående av pappa Albert själv, en dotter och tre söner. Då myste gubben, när de släppte lös en polska efter Lindblom eller någon glad vals efter Widmark. Vi har endast haft en klarinettspelare bland våra medlemmar, Albert Gustavsson, Dunker, som med sitt instrument satte en viss klangfärg på samspelet mellan de många fiolerna.

Ännu har man som aktiva medlemmar i förbundet några gamlingar, som kan spela en polska på gammalt äkta spelmansmanér. Evald Andersson, Björnlunda, Hjalmar Björklund, Oxelösund, John Johansson, Katrineholm, Erik Ljunggren, Trosa, Albert Blomqvist, Ärla, Anders Gustav Eriksson, Valla och G. Syrén, Södertälje, har antingen passerat de 80 åren eller är på god väg att göra det. Ofta har vi det nöjet att träffa dessa gamla spelmän på våra stämmor och årsmöten. Det är gott krut i spelmansgubbarna. Axel Wester, Vingåker, är bara pojken, 72 år, men han var med redan 1910 på riksspelmansstämman i Stockholm. Så som han spelar "tyska klocko" med omväxlande pizzicato och knackningar med stråken på fiolocket, har jag inte hört någon sörmländsk spelman framföra det.

Bland spelmansförbundets 153 aktiva medlemmar kan man räkna 12 kvinnliga spelmän, som trivts mycket bra bland sina manliga kolleger. De spelande damerna har alltid på spelmansträffarna uppträtt i sockendrakter, och denna vackra sedvänja har smittat av sig på karlarna.

Förbundets medlemmar bor på skilda platser i landskapet Sörmland. Då vi inte kan träffas i något större sammanhang mer än högst en 2—3 gånger per år, är det av största vikt, att medlemmar, som bor i närheten av varandra, kommer tillsammans regelbundet för att öva på repertoaren. Under de senaste 10 åren har så varit fallet i mycket stor utsträckning. Förbundet har flitigt arbetande sektioner lite varstans i bygderna: 2 i Stockholm, 1 i Eskilstuna och 1 i Skogstorp, 1 i Vadsbro, 1 i Södertälje och 1 i Katrineholm. Den sistnämnda är den största och livskraftigaste. Katrineholms Spelmanslag består av 17 medlemmar. Det mest glädjande för lagets del är att Katri-

genom detta beslut varit banbrytare på folkmusikens område.

När Spelmansförbundet i samarbete med Sörmlands Hembygdsförbund gav ut "Sörmlandslåtar", fick man av Södermanlands läns landsting ett bidrag till tryckningen.

Nu har samma landsting beviljat ett stort anslag till musiklivets främjande inom länet. Spelmännen gläder sig mycket åt det, men de skulle vara ändå gladare, om Spelmansförbundet kunde få något litet anslag för sin verksamhet. Hittills har man inte vågat begära något, men när man nu fyllt 25 år och under hela denna tid klarat sig själv och dock orkat med att uträtta något till musiklivets fromma i Södermanland, skall man nu göra ett försök och anhålla om ett landstingsanslag.

Det skulle ur många synpunkter vara av den allra största betydelse för förbundet om denna anhållan bleve beviljad.

Genom spelmansförbundet har folkmusiken i Sörmland blivit känd och välkänd, låtar har upptecknats, arrangerats och blivit varje spelmans egendom. Även på annat sätt har förbundet sökt att "hjälpa och stödja spelmännen i deras arbete med att bevara och hugfästa ett ädelt och kärt kulturarv inom tonkonstens område". Under ett 10-tal år utdelades årligen 150 kronor i stipendier för musik åt unga sörmlänningar. Över 1.000 kronor har förbundet delat ut i stipendier till musikaliska ungdomar. Många av dessa har senare blivit aktiva medlemmar i Spelmansförbundet.

Det svenska fiolbyggandet står på en hög nivå och många värddiga och kunniga representanter för denna ädla handaslöjd finns i Södermanland. De flesta aktiva medlemmarna äger också fioler tillverkade av sörmländska fiolbyggare.

Spelmansförbundets offentliga framträdanden och dess verksamhet i övrigt har alltifrån starten blivit uppmärksammat i pressen. Alla i Sörmland utkommande tidningar och underligt nog även huvudstadspressen har många gånger ägnat stort utrymme åt och haft en välvilliga inställning till förbundets strävanden. Utan tidningarnas medverkan och positiva inställning skulle vårt förbund icke kunnat genomföra sina arbetsuppgifter.

TOLV RIKSSPELMÄN.

Två gånger har Spelmansförbundet i samarbete med Svenska Ungdomsringen anordnat uppspelningar för Zorns spelmansmärke, nämligen år 1938 i Malmköping och 1945 i Flen. Den som erövrar detta märke i silver har rätt till titeln riksspelman. Man har tolv sådana inom förbundet, vilket är ett gott bevis för dess musikaliska standard.

Förbundet tillhör även helt naturligt Södermanlands Hembygdsförbund och har bl. a. medverkat på dess friluftsfester. På borggården i Nyktingshus firades också förbundets 20-årsjubileum. Mellan det stora Hembygdsförbundet och den sektion inom detsamma, som heter Spelmansförbundet, har alltid ett gott och fruktbärande samarbete varit rådande.

Klipp ur d.
Väners historia

skulle komma i tusental för att lyssna till folkmusiken på spel-
mansstämmorna ute i bygder-
na, det anade ingen av de enkla
spelmännen vid förbundets
start. Man kan nu tala om en
den svenska folkmusikens re-
nässans, och där ligger törhän-
da spelmansförbundets största
betydelse.

Förbundets första styrelse be-
stod av följande personer: Seth
Carlson, Strängsjö, ordf., C. G.
Axelsson, Flodafors, v. ordf.,
Bernhard Boström, Katrineholm,
kassaförvaltare, Gustaf Wetter,
Katrineholm, sekr., samt Gunnar
Hansson, Malmköping, v. sekr.

12 kvinnliga spelmän.

I de första spelmansstämmorna
deltog 20-talet spelmän, nu möter
över 50 upp på stämmor och mö-
ten. Sörmlandsförbundet var som
sig bör länge det största i landet
och ligger ännu med sina 153
medlemmar som god tvåa efter
Dalarna. Av de 153 spelmännen
är f. ö. inte mindre än 12 kvinn-
liga. Den största och livskrafti-
gaste förbundssektionen är Ka-
trineholms spelmanslag, som har
hela 17 medlemmar.

Tre kompositionstävlingar har
anordnats, och i förbundets arkiv
finns nu över hundra nykompo-
sitioner av sörmländska spele-
män.

— Nu blåser frisk medvind för
spelmansförbunden och spel-
mansgillena i vårt land, och folk-
musikens ljuder från fioler, nyc-
kelharpor, klarinetter, bockhorn
och spilopipor från Skåne upp till
Lappland. I den stora orkestern
är vi sörmländska spelmän en-
dast en ringa del, skriver Gustaf
Wetter i sin historik i festskrif-
ten. Vi sörmlänningar är glada
över att vi var de första, som
insåg betydelsen av samarbete
och organisation spelmännen
emellan, och att vårt förbund nu
under 25 år fått vara verksamt
till fromma för den sörmländska
folkmusiken.

Till jubileet har utgivits en in-
nehållsrik och vacker festskrift
med bl. a. intressanta historiker
av förbundets nuvarande ordfö-
rande, folkskollärare Gustaf Wet-
ter, Katrineholm, och de båda
första förbundsordförandena Seth
Carlson, Strängsjö, och Ivar
Hultström, Floda. Vidare har
Torgil Ringmar skrivit om folk-
musiken i folkbildningsarbetet,

Sörmlands spelmansförbunds yngsta medlem, 14-åriga Kat-
rineholmstösen Margareta Wetter, förbundsordförandens dot-
ter. En behagfull kontrast till de gamla spelmansoriginalen
i artikeln.

Felorna har tystnat men låtarna lever

Om några sörmländska spelmän

De gamla fina spelmansty-
perna ägnas som sig bör vack-
ra minnesteckningar i Söder-
manlands spelmansförbunds
festskrift till 25-årsjubileet i
veckan. Vi återger här några
av de festligaste exemplaren
i spelmännens historieflorea.

Spelmansförbundet bildades
midsommaren 1925, men födslo-
vårdarna hade då redan varat
flera år.

Hin bytte klockor och rodde i
en trasig eka över Siljan, om
hur gubben och käringen trätte
och mycket annat, som gav
bakgrund och miljö för låtarna.
Och så spelade han gudabenå-
dat. Han spelade enligt mångas
mening för litet och pratade för
mycket. Men han hade så myc-
ket att förkunna. Sin kärlek till
våra gamla vackra låtar och
sitt hat mot jazzen och drag-
spelet. Ingen kunde bli oberörd

Södermanlands Nyheter

Tisdagen den 27 juni

Låtkultur och spelmans- jubileum

Att spelmännen individuellt vill göra sig gällande med egna låthäften är lovvärt, men hur sällan finner man bland dessa vilda ängsblomster en blomma, som skiljer sig från de andra och har starkare livskraft och som med vård och ans kan bli av bestående värde.

I de ursvenska musikform, som under tidernas lopp har tillskapats, och som vi kalla polska, finna vi ytterst sällan ett verkligt gröningsfrö. I de flesta fall rör det sig om valser och gånglåtar i bälgspelsstil, för all del trevliga och passande i viss miljö, men sällan röjande personlighet eller originalitet.

Alla dessa s. k. kompositioner bilda dock samfällt en fruktbar mylla ur vilken måhända någon gång kan spira en vacker blomma, som under sakkunnig behandling blir en verkligt svensk art. Genom den musik, som under rubriken "Gammal dansmusik" alltför ofta utföres och odlas, får spelmännen den missledande uppfattningen att den är grunden till svensk dans, och när polskan förekommer är det endast i den banala form som benämnes "hambo". Attondels-, sextondels- och triolpolskan försvann tyvärr som danser vid förra seklets mitt, men kvarstod som musikform och blev ett ursvenskt förnämt musikstycke, som med stilenlig fortsatt utveckling kunde bli grundval för verklig svensk musikodling. Jag påminner i detta sammanhang om den på sin tid mycket dansade menuetten som övergick till en rent klassisk musikform.

Sven Kjellström har skrivit dessa tänkvärda ord i Södermanlands spelmansförbunds festskrift, som nu utgivits till förbundets 25-årsjubileum. Detta

Gustaf Wetter ger i skriften en historik över de gångna åren. Bland andra medarbetare märkes prins Wilhelm, musikkdirektör L. Ländén, Carl G. Axelsson, Flodafors, fil. kand. Torgil Ringmar, d:r Ivar Schnell och flera andra kända personer. Förbundets medlemsmatrikel är också medtagen.

Katrineholms-Kuriren tisdagen den 27 juni 1950

Vårt spelmansförbund mönster för hela riket

*Svenska folkmusiken i själatåget när
förbundet bildades för 25 år sedan*

Södermanlands spelmansförbund högtidlighåller på lördag och söndag som bekant sitt 25-årsjubileum med en stor spelmansstämma på Julita Skans. Landshövdingen håller högtidstalet, Nordiska museets styresman, professor Andreas Lindblom inviger stämman och talrika representanter väntas från systerförbunden i tiotalet landskap.

Södermanlands spelmansförbund bildades midsommardagen 1925. Då var ett s. k. sommar-ting anordnat i Malmköping, och till denna talrikt besökta hembygdsfest hade inbjudan genom pressen utfärdats till alla allmogespelmän i Södermanland att möta upp till en spelmansstämma. Ett 50-tal hade hörsammat kallelsen. På förslag av tillsyningsmannen vid Riksmuseet i Stockholm, Ernst Granhammar, som då var re-

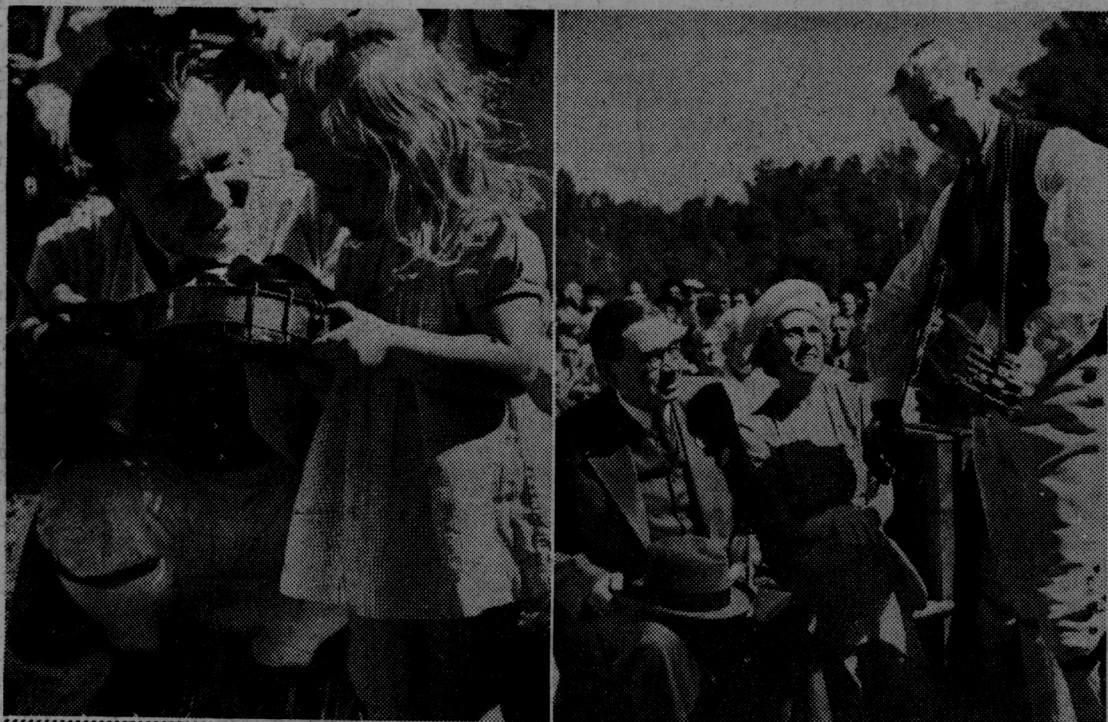
Vårt förbund är således inte mer än 25 år gammalt, men det är dock det första i Sverige. De

stadgar, som utarbetats av initiativtagaren, har varit mönster för alla de 19 förbund, som bildats senare i olika landskap. Även i många andra hänseenden har det sörmländska spelmansförbundet varit föregångare för de andra landskapsförbunden.

De sörmländska spelmän, som var samlade till rådslag i en lägerhydda i Malmköping midsommardagen 1925, kunde nog inte ana, att deras beslut skulle få sådana konsekvenser. Den

allmänna meningen var nämligen för 25 år sedan, att den svenska folkmusiken låg i själatåget. Möjligen kunde några musikaliskt och etnografiskt intresserade personer få teckna upp de gamla låtarna och spel-

Spelmannens renässans räddade allmogemusiken åt eftervärlden

Landshövdingparet Hammarskjöld tittar på en nyckelharpa, som visas av Oskar Larsson, Uppsala, och Ture Wedberg, Katrineholm, låter sin fiol beundras av lilla Karin Sundberg, Stockholm.

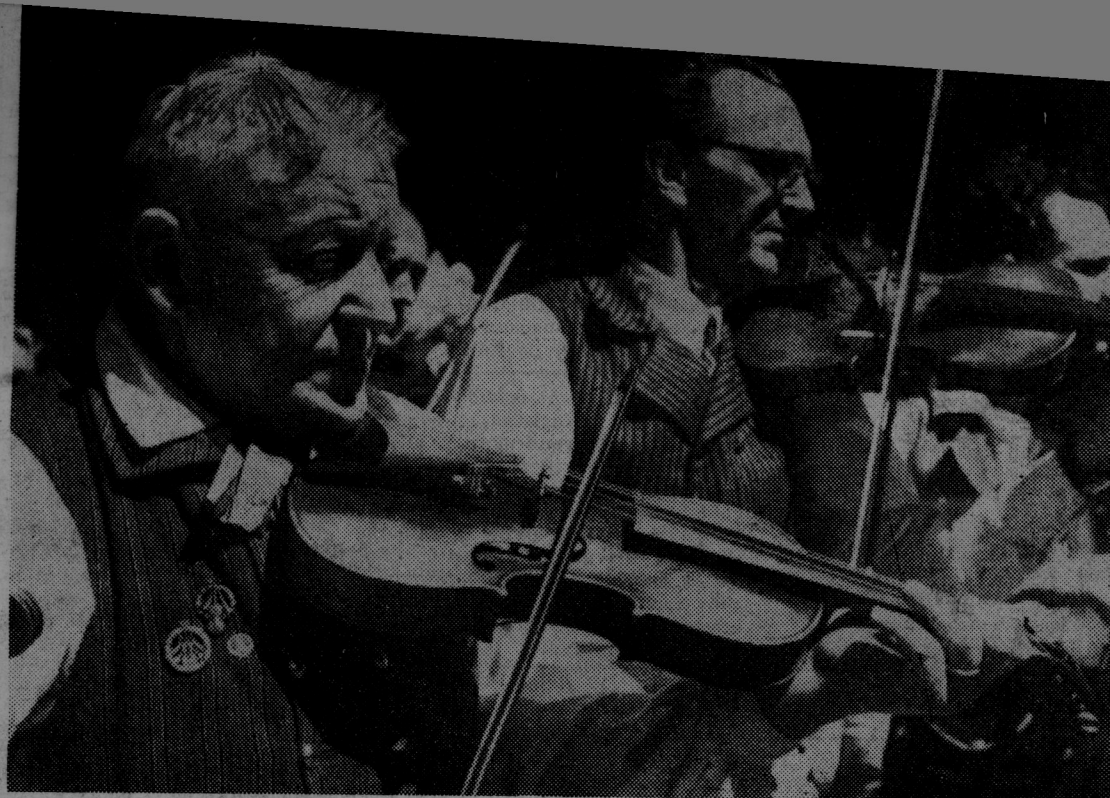
Kvartssekelfest för spelmännen i Södermanland

I början på 1920-talet for spelmannen Jon Erik Öst från Hälsingland omkring i sörm-landsbygden och spelade allmogelåtar. Tonerna från hans fela hjälpte till att ge liv åt ekon, som för länge sedan nästan helt tystnat i Sörmland. Andra felor plockades fram, folkmusiken kom till heders igen, spelmännen bör-

Etthundrasju var spelmännen och omkring femtusen var åhö-rarna, som samlades kring för-bundsordföranden Gustaf Wet-ters granna och fryntliga gestalt, där han stod på podiet i Julita-hagen färdig att ta hela världen i famn. Han hade skäl att se glad ut, Gustaf Wetter. Dels lät det så välsignat bra från alla hans kära spelmansbröder, och dels hade vädrets makter alla mörka förningar till trots blivit stämman gunstiga. Och slutligen stod han i spetsen för en mycket livskraftig förening, som på 25 år ökat sitt medlemsantal från omkring 30 till 143, som tillkäm-pat sig en aktad ställning i byg-

Fru Greta Andersson i Vingåkersdräkt.

Spelmännen Gunnar Sjögren, Sorunda, och Carl Ling, Österåker, spelar samman på stämman i Julita. Båda bär sina sockendräkter.

Seth Karlsson hörde till dem som Jon Erik Öst kallade till spelmansmötena. En gång år 1922 lockades han med till en skyttepaviljong i Strängsjö för att höra på Öst och förrådde därvid, att han själv kunde traktera en fela så där tämligen. Öst förmådde honom att komma till mötet i Malmköping det året, men Seth Karlsson var en försiktig general

och reste dit med förband om vänstra handen för att slippa framträda i offentlighetens ljus. I Malmköping föll emellertid blygheten bort, bandaget försvann med den, och efter att ha vunnit ett andrapris var Seth Karlsson för alltid en allmogemusikens man. När förbundet bildades år 1925 blev han som sagt ordförande, och när han 1935 flyttade till Småland, försummade han inte att ansluta sig till de småländska spelmännen.

"Riksspelman" spelade solo

Seth Karlsson har mycket att berätta om de sörmländska spelmännen, både om dem som fortfarande gnider sina fioler och om dem som för alltid lagt ifrån sig stråken. Anders Andersson i Lästinge med de många polskorna är en man han gärna för på tal, liksom Albert Boström i Katrineholm och A. S. Bergström i Tystberga, som härjade göken så att ingen kunde skilja honom från hans förebild. Widmark i Vingåker påminner han också om — han är den ende sörmländske spel-

Polskor, vallåtar, gänglåtar och brudmarscher avlöste varandra vid denna spelmansfest, och de spelades på många olika instrument: fiol, nyckelharpa, spilopipa, bockhorn och allt vad de hette. Men inte endast i toner utan också i ord hyllades spelmansförbundet. Professor Andreas Lindblom talade för Nordiska museet, och landshövding Bo Hammarskjöld högtidstalade och hyllade allmogemusiken, vars spröda toner finner resonans i vårt undermedvetna och påminner oss om vår nordiska hembygd. Utmärkelsestecken delades ut till flera personer. Sålunda fick kapellmästare Lennart Lundén i Katrineholm förbundets guldmarke, Gustaf Wetter fick Sörmlands hembygdsförbunds plakett av landshövdingen, och Bernhard Boström, Katrineholm, Seth Karlsson, Ivar Hultström och Gustaf Wetter fick bokgävor, som överlämnades av intendenten på Julita skans, dr Marshall Lagerqvist. Hyllningar framfördes också från Sörmländska ungdomsringen genom landsantikvarie Ivar Schnell i Nyköping, och telegram lästes från hedersmedlemmen Alex Carlsson i Chicago. Operasångaren Folke Andersson och hans broder Lars Andersson sjönk, och NOV:s danslag från Katrineholm dansade.

3 000 organiserade spelmän i Sverige

Bland publiken fanns också en man som bättre än de flesta känner till den folkliga musiken i Sverige, nämligen amanuensen Olof Andersson på Musikhistoriska mu-

gamla musikskatt är i stor utsträckning upptecknad och räddad åt eftervärlden. Spelmännens medverkan i detta arbete har varit av avgörande betydelse. Mycket kan emellertid ännu göras om bara pengar kan anskaffas. Nordligaste Norrland och vissa delar av Gotland bör ännu ha mycket att bjuda på, och i sörmlandsspelmännens arkiv ligger ett manuskript med cirka 1 000 låtar färdigt att utges, bara medel kan anskaffas. Det bär hr Anderssons eget signum. Ett lovande initiativ har amanuensen att omtala från Orsa, där kommunen beviljat 6 000 kr. till grammofooninspelningar. Sådan förståelse och mycket arbete med både penna och stråke är det som behövs för att de gamla spelmännens verk skall bli bestående.

Max.

FELANDE LÄNKEN

I vårt musikliv är de folkliga felorna alltför mycket ännu, menar marg.-poeten, som dock tror på spelmansmusikens renässans efter jubileumsfesten på Julita. Han gnisslar taktfast:

Nej, jazz är inte någonting för oss.

Vi älskar nyckelbarpa, älskar fela.

Vi vill på bockborn och på klarinetten spela.

Vi tycker inte alls om saxofonen.

Med den kan man ej sorgerna fördela.

Ty blott en gammal gänglåt vill vi spela.

Vi vill gå kring med röd boll vid vårt knä,

med byxor som av sämskskinn är rätt stela

och nygjord folkmusik, den vill vi spela.

BRISCO.

Södermanlands Spelmansförbund firar
25-årsjubileum med en stor

Spelmansstämma

• på JULITA SKANS (Munktäppan)

SÖNDAGEN den 2 juli kl. 13.30.

100 spelmän från hela Sverige medverkar.

Tal av professor Andreas Lindblom och landshövding Bo Hammar-skjöld.

Sång av operasångare Folke Andersson.

Uppvisning av NOV:s folkdanslag.

Kulturell dans den 1 och 2 juli kl. 20—24.

Goda bussförbindelser.

Sedvanliga basaranordningar.

Katrineholms-Kuriren måndagen den 3 juli 1950

sin stilfulla Leksandsdräkt deltog ordföranden i Sveriges pelmusikstyrelse, teknolog Knis Karl Aronson, Leksand, i Julitafesten, där han inte bara spelade fiol utan även blåste i jurhorn.

Förste ordföranden i Sörmlands spelmansförbund, godsägare Seth Carlsson, Vinäs, Gamleby, tillsammans med en av de yngsta i förbundet, fröken Marianne Zetterberg från Västerljung, som med tiden skall bli organist.

"Den rare Wetter", sade landshövdingen om spelmansstämmans spelglade dirigent

5,000 med på den strålande Julitafesten

Med en klang- och jubelfest, som sent skall glömmas firade Sörmlands spelmansförbund sitt 25-årsjubileum bland 5,000 sörmlänningar och andra på Munktäppan vid Julita skans. 107 spelmän i färgrika dräkter klämde i med sprittande polskor och brudmarscher och en och annan vemodig vallarelåt. Dirigent för det hela var Gustaf Wetter själv, en sprittande, festligt glad speleman, som log i kapp med solen över Munktäppan där han dansade kring på sin estrad och med schvungiga gester dirigerade svensk spelmanselit från Blekinge och upp till Medelpad med en kärntrupp av 67 sörmländska spelmän.

Dagen var i hög grad Gustaf Wetters. Han fick hembygdsförbundets silvermedalj av landshövding Bo Hammarskjöld, som i sitt tacktal till sist också hyllade »den rare Wetter» inte bara för hans strålande insatser under dagen, utan för allt vad han gjort under 25 år i spelmansförbundet.

Redan vid middagstiden, då spelmännen började sina repetitioner för träning i samspel, hade en del intresserade mött

upp framför den stora estraden på Munktäppan. Sedan kom bilister och cyklande i jämn ström, och alla bussar mot Julita var fullproppade. På den stora parkeringsplatsen räknade man in över 600 bilar. Officiell räknar man med att c:a 5,000 besökte festen. Vädret var också det bästa tänkbara med strålande sol från klarblå himmel. Alla hotande lågtryck var som bortblåsta, och det var riktigt hett i solgasset, där tusentals åhörare med landshövdingeparet i spetsen ihärdigt höll ut det långa programmet igenom.

På slaget 13.30 inleddes festen med att spelmännen tågade från tobaksladan fram till estraden, där Gärdebylåten spelades. Förbundsordföranden Gustaf Wetter hälsade alla välkomna till spelmännens stora fest med anledning av Sörmlands spelmansförbunds 25-årsjubileum och redogjorde för programmet.

»En kontrast mot denna världens buller»

Nordiska museets styresman, professor Andreas Lindblom, hälsade spelmännen välkomna till Julita skans. Han erinrade om de gamla spelmännen, deras polskor och låtar, som höll på att glömmas bort och dö med de gamla spelmännen. Det väldfulla kulturarvet kunde dock räddas. Vi bör söka bevara den egna melodin, som genljuder i våra bröst, en spröd stämma kanske men en kontrast mot denna världens buller, sade tälaren bl. a.

Österåkers brudmarsch bör vara obligatorisk på bröllop

Så blev det spelmansmusik, än i solo, än i samstämmig klang från hundratals spel-

Etthundrasju spelmän på Sörmlandsträff

Spelmansförbundet firade 25-årsjubileum
vid Julita skans i närvaro av en publik på
närmare 8,000 personer

Tonerna från 107 fioler på spelmansstämman vid Julita skans i går blev en mäktig hyllning till Södermanlands Spelmansförbunds 25-årsjubileum. Inemot 8.000 personer lyssnade till den mäktiga uppspelningen av musiker från 10 landskap, som strålat samman i denna gamla historiska bygd. Det är som bekant inte första gången förbundet haft sammankomster i Julita, men denna jubileumsträff var en av de mest stämningsfulla och ståtliga. Ett stort antal folkdräkter flöt som färgklickar i folkvimlet, och en välvillig sol flödade över evenemanget. En kraftig bris svalkade utifrån Öljaren, och de blågula dukarna fladdrade friskt över estraden, där spelmännen ställde upp.

Samlingen skedde framför Tobaksladan, där man hade en stunds repetition för samspelet och sedan marscherade i 4-mannaled till Munktäppan. Medan Gärdebylåten tonade ut över nejden ordnade sig spelmännen framför estraden och klättrade upp på respektive platser, och därefter höll förbundsordföranden, folkskollärare G. Wetter,

Katrineholm, ett kort anförande, i vilket han i stora drag redogjorde för programmet. Efter en skänklåt från Sködinge och en vals samt en polska från Oxelösund, öppnade Nordiska museets chef och styresman, professor Andreas Lindblom, stämman med ett tal, i vilket han erinrade om Julitas historia och det räddningsarbete, som bedrivits för att bevara kulturens omistliga värden till barn och barnbarn. Professor Lindblom hyllade i sitt tal "dessa silverhåriga män med valkiga händer, vilka förstått att hålla sin fackla brinnande", och han riktade sig till förbundsordförande Wetter med varma tackord för en fruktbringande insats,

Musikerna, de aktiva och utövande, tackade han i ett speciellt anförande, och framhöll den betydelsefulla plats de ha att fylla i vår bullersamma och jäktade tid.

Landshövding Bo Hammar-skjöld var dagens högtidstalare, och han uttryckte sin glädje över denna ståtliga samling av musiker och den förståelse för folk-musikens kulturvärden de med utövandet av sin konst visar. Landshövdingen talade även något om den historiska mark man befann sig på, och uttalade en förhoppning om att våra kultur-skatteer måtte få fortleva.

Efter landshövdingens tal spelade spelmännen upp en melodi av Hultquist, och därpå sjöng operasångare Folke Andersson och hans broder Lars ett par sånger. Man tog en stunds paus efter sången, och efter att ha hämtat andan blev det presentation av gästerna från andra spel-mansförbund. Hr Wetter talade något om vad var och en skulle spela, och i alfabetisk ordning uppträdde så spelmän från Blekinge i söder till Hälsingland i norr och spelade respektive "hemlands" mest representativa låtar. NOV:s folkdanslag framträdde med några folkdanser, och så var turen kommen till den festliga avslutningen, där hela den samlade spelmanseliten deltog.

Före avslutningen förekom emellertid utdelning av medaljer och förtjänsttecken. Sålunda utdelades Hembygdsförbundets silverplakett till förbundsordföranden, folkskollärare Gustaf Wetter, Katrineholm. Musikdirektör Lennart Lundén, Katrineholm, erhöll förbundets hederstecken i guld som bevis på hedersledamot-skap, och från Sörmländska Ungdomsringen överlämnades hedersdiplom till spelmansförbundet.

Därmed var den egentliga spel-mansstämman slut, endast gammaldansen senare på kvällen väntade, och publiken troppade av för att bese de natursköna om-givningarna och de utomordent-

ligt intressanta museala samlingarna. Många flanerade längs den mångbesjungna Öljarens stränder, som skalden Philip Widén ägnat så många vackra ord.

Tyvärr var det inte många som visste, att klockan 16 ett ungt par knöt hymens band i Julita

kyrka under ovanligt stämningsfulla former. Hade detta kungjorts litet bättre, hade säkert det gamla templet invaderats av gästerna vid spelmansstämman. Där vigdes i alla fall fröken Torborg Wahlström från Katrineholm med hr Armas Piirainen från Helsingfors med kyrkoherde Emil Johansson som officiant. Åtta hembygdsklädda spelmän från stämman företrädde brudparet vid inmarschen såväl som vid uttåget ur den vackra helgedomen, och ett vackrare bröllop kan näppeligen ett ungt par önska sig! Efter ceremonien i kyrkan gavs middag i brudens hem i Katrineholm.

Ordningen var god hela tiden, förklarade polisen, som hade överinseendet vid parkeringsplatserna, där bland annat nägot dussin bussar och mellan 600—700 bilar trängdes. Dessutom förekom tusentals cyklar och motorcyklar. Inga som helst störande intermezzon förekom heller på lördagskvällen, då stämmans spelmän svarade för gammaldansen på banan.

I dag gör spelmännen en utflykt genom länet. Vid 8-tiden startar man från Julita och ställer färdan till Lilla Kulltorp, där man hyllar den gamle veteranen Olof Widmark från Vingåker, som dog år 1878 och som fick sin minnessten rest av Katrineholms spelmanslag år 1948.

Vid Floda kyrka nedlägges en krans vid Södermanlands Spelmansförbunds stiftare Ernst Granhammars grav, och från Floda beger sig sällskapet till Gripsholm. Efter lunch på folkhögskolan följer musik i samband med den invigning, som förrättas av en avdelning från Karl IX:s tid. Från Gripsholm reser man direkt till Flenmo, där disponent Nils Eriksson ger middag för spelmännen m. fl.

Här ses spelmannen Gustaf Wetter i full aktion framför sin väldiga spelmansparad. Bara en del av de 107 kom med på bilden, men man ser några kända sörmlänningar. I första raden ses sålunda från höger Thure Wedberg och Ivar Hultström, Flodafors.

mansfelor. Där fick man höra Julita och Vingåkers brudmarscher samt Granhedsmarschen, som upptecknats av Nils Denc-ker och arrangerats för två fio-ler och altfiol av Lennart Lun-dén. Innan man slutligen stäm-de upp den pampiga Österåkers brudmarsch, berättade hr Wet-ter, som också gjorde lycka som konferencier, att den marschen plägade spelas i kyrkan efter vigseln och att brudparet då skulle vända sig för att beskå-

das av allt folket. Var det då ett vackert brudpar, som tålde att ses, plägade musikanten ta om några partier för att dryga ut musiken. Var inte fägringen så stor, knappade man i stället in. Talaren ansåg f. ö. marschen vara förtjänt av att vara obli-gatorisk på bröllop.

Att giva tonkonst i kärlek till musiken

Så framträdde landshövding-en Hammarskjöld och erinrade i sitt högtidstal om det vackra resultat av sin 25-åriga verk-samhet, som Sörmlands spel-mansförbund nu vid sitt 25-års-jubileum kan framlägga. Man har sökt väcka till liv den gam-la folkliga tonkonsten, den spröda stämman inom oss, som kanske ljuder svagt, ja, ohör-bart för många av oss. Kärle-ken till musiken och givandets glädje har präglat våra spelmän i deras framträdande, sade ta-laren bl. a. och uttryckte en förhoppning om att spelmans-förbundet i sin fortsatta verk-samhet skulle göra den gamla

folkliga tonskatten än mer le-vande för oss och binda sam-man vår egen tid med en gån-gen tids kultur.

Medaljer till hrr Wetter och Lundén

Landshövdingen utdelade där-efter hembygdsförbundets sil-verplakett till hr Gustaf Wetter för hans insatser inom spel-mansförbundet. Hrr Bernhard Boström, Katrineholm, Seth Carlsson, Ivar Hultström och Gustaf Wetter fick bokgävor, som överlämnades av intenden-ten på Julita skans, dr Marshall Lagerquist. Hyllningar fram-fördes också från Sörmländska ungdomsringen genom landsan-tikvarie Ivar Schnell i Nykö-ping, och telegram lästes från hedersmedlemmen Alex Carls-son i Chicago.

Även hr Wetter själv deltog som utdelare av utmärkelsetec-ken och utdelade spelmansför-bundets plakett till kapellmäs-tare Lennart Lundén, Katrine-holm, och erinrade i ett tal om att gåvan var en gärd av tack-samhet för det intresse som hr Lundén ägnat spelmansmusiken genom sina arrangemang av sådan musik.

Sedan sålunda det mera offi-ciella var överstökad, blev det mera musik samt sång av sån-garbröderna Lars och Folke Andersson.

Efter en paus blev det de oli-ka landskapens spelmansparad. Där kom dalmasarna i eleganta Rättviks- och Leksandsdräkter och spelade sin barkbrödslåt. Första fiolen spelades av tek-nolog Knis Karl Aronson, som också är ordförande i Sveriges

spelmusikstyrelse, och som i denna sin egenskap framförde en hälsning till det jubilerande förbundet. Han spelade sedan en vallarelåt på tjurhorn, vil-kef föranledde hr Wetter att erinra om att ett sådant horn nyligen anträffats i Östra Ving-åker. Upplandsspelmän bjöd även på musik på nyckelharpa, och bland hela raden spelmän kan även erinras om att små-länningarna uppträdde i Unna-rydsdräkter liksom hr Wetter själv.

Den gamle sörmlandsspel-mannen Anders Andersson från Lästringe fick äran att fram-föra ett solonummer, som fick ett så översvallande mottagan-de att hr Wetter måste medgiva ännu ett solonummer. Ja så var spelmansstämman till ända ett soligt sommarminne sade landshövdingen, och däri in-stämde säkert hela publiken, icke minst amanuensen Olof Andersson på musikhistoriska museet i Stockholm, som bättre än de flesta svenskar torde kän-na till den svenska folkmusi-ken.

Es.

Spelmännens 25-årsjubileum en strålande sommarsymfoni

Yngst och sötast på spelmansträffen i Julita var Mariann Zetterberg, Västerljung, en av de fem damerna bland de 107 spelmännen.

Landshövding Bo Hammarskjöld var i högform liksom fryntlige Gustaf Wetter, spelmännens ordf., som fick motta Sörmlands Hembygdsförbunds silverplakett av landshövdingen.

Gamla spelmän med tårar i ögonen och tusentals åhörare med applådvalkar i händerna betygade samfällt att "det var det vackraste vi hört". Och det vackraste var de 107 fiolernas musik på Munktäppen i Julita, där Södermanlands Spelmansförbund på sommarens ljusaste söndag firade ett värdigt 25-årsjubileum.

Spelmanstämman, med deltagare från nästan hela landet, blev en strålande manifestation för det kulturarv som av spelmännen förvaltas och ett direkt förverkligande av stiftandets paragrafstadgande om att "väcka förståelse för folkmusiken".

Lämpligare plats kunde inte ha valts. Kring Munktäppen dröjer sig den gamla kulturen kvar i den skönaste av omgivningar och där spelmännen ofta gnidit sin fela. På denna gudabenådade plats utvecklade sig i går en tonernas och färgernas symfoni, som söker sin like.

Den gröna slätten fylldes med folk redan när Gustaf Wetter, entusiast och överpappan för dagens fest, samspelade med sina manningar -- och kvinnor -- före slaget, då det gick precis så illa som det skall för att bli en fullträff vid uppspelningen. Den uppbyggda estraden fylldes av spelmän i färgrika dräkter och i de få kavajkostymerna hittade man bl. a. professor Andreas Lindblom med en hälsning från Skansen samt landshövding Bo Hammarskjöld.

I tre timmars tid spelades folkmusik så att mångt öga tårades och glada leenden föddes, precis som det skall vara när spelmän samlas. Det började med Gärdeby-

låten och en grann uppmarsch och slutade med Kyrkmarsch från Mörkö. Och desseniellan hann man med ett 50-tal låtar, av vilka Brudmarschen från Julita -- solo-spelad av Evert Melin, Skogstorp, och Ivar Hultquists Spelmansträffen bör nämnas.

"DAGENS APPLÅ"

kom många gånger, starkast kanske när Axel Wester från Vingåker, visade prov på en äkta gammal spelmans skicklighet och glädje.

den. Det blev ett kalas i gammal god stil med både andlig och lekamlig förplägnad. Bl. a. framfördes en av Sigge Axelson, Flodafors, komponerad menuett, tillägnad en finsk fö-

delsedagsfirande flicka på gården. Sångarbröderna Folke och Lars Andersson bidrog även till att höja stämningen vid festen.

NOV:s folkdanslag från Katrineholm

gjorde ett uppmärksammat framträdande på spelmansstämman i Julita, en programpunkt, som beklagligtvis inte kom med i gårdagens

referat. Folkdansarna uppträdde före sista folkmusikavdelningen, då bl. a. »I vårskogen» en komposition av

nämndeman Ivar Hultström, Flodafors, spelades. Vidare nödgas vi rätta en tråkig namnförväxling. Det var nämligen hr Axel Wester från Vingåker, som gjorde det bejublade solistframträdandet, då landshövdingen och alla de andra applåderade så intensivt, att hr Wetter måste bevilja Vingåkersspelmannen tillstånd att spela en stump till. Äras den som äras bör!

DAGENS NYHETER Måndagen den 3 Juli 1950

Spelmansjubileum

Södermanlands spelmansförbund firade på söndagen sitt 25-årsjubileum i Julita skans med deltagare från en mängd orter i Sverige. Solen sken från en klarblå himmel och ca 3.000 personer hade mött upp till jubileet. Professor Andreas Lindblom öppnade stämman — Julita skans tillhör ju Nordiska museet och Skansen. Därefter följde som sig bör musik. Sedan landshövding Bo Hammarskjöld hållit högtidstalet fick fyra bektana spelmän från Nordiska museet boken "Säckpipan i Sverige" i praktband med dedikation: C. Boström, Katrineholm, Ivar Hultström, Flodafors, Gustaf Wetter, Katrineholm, och Seth Karlsson, Gamleby. På bilden ses Gustaf Wetter, Södra spelmansförbundets ordförande, i spetsen för spelmännen. (DN, Katrineholm.)